

Doporučená literatura

- Duběda, Tomáš. 2005. *Jazyky a jejich zvuky*. Karolinum.
- Ashy, Michael – Maidment, John. 2015. *Úvod do obecné fonetiky*. Karolinum.
- Zsiga, Elizabeth C. 2020. *The Phonology/Phonetics Interface*. Edinburgh University Press.

Témata

- Řeč jako předmět výzkumu
- Vztah fonetiky a fonologie
- Základní jednotky a principy fonologie
- Foném, alofon, hláska, segment
- Distinktivní rysy
- Neutralizace
- (Fonotaktika)
- Prozodie
- Fonologická typologie

Otázky, které si lidé kladli (a kladou) v souvislosti s lidskou řečí

Ot1: Geneze zvukové komunikace

- Jak vznikla řeč?
- Proč řeč používají lidé, ale nikoliv jiné živočišné druhy?
- Jaký je vztah mezi lidskou řečí a zvířecími zvuky?
- Je možná zvuková komunikace mezi různými biologickými druhy?
- Jak a čím se mluvená slova od sebe navzájem odlišují?

Ot2: Změna a vývoj řeči

- Jak je možné, že existuje tolik zvukově odlišných jazyků?
- Jak je možné, že se výslovnost stejného slova liší z generace na generaci nebo dokonce u stejného mluvčího za jiných okolností?

Ot3: Podstata řeči

- Jaká je fyzikální podstata řeči?
- Jak je tvořena?
- Jak je vnímána?

Ot4: Řeč a mozek/mysl

- Jak je řeč zaznamenána v mozku?
- Jak lidská mysl řeč zpracovává a tvoří?

Ot5: Osvojení řeči

- Jak se naučíme vyslovovat svůj mateřský jazyk?
- Jak se naučíme vyslovovat další, nemateřské jazyky?

Ot6: Přenos řeči

- Jak je možné, že jsme schopni efektivně komunikovat pomocí řeči v nepříznivých podmínkách jako např. na velkou vzdálenost nebo ve velkém hluku?
- Jak je možné efektivně „zamrazit“ pomíjivou řeč tak, abychom mohli později mluvená sdělení znovu reprodukovat?

Ot7: Defekty produkce a percepce řeči

- Jak lze zlepšit různé defekty v řečové komunikaci (např. rozštěpené patro, šišlání, hluchota)?

Ot8: Vztah zvuku a významu

- Jakým způsobem je význam slov spojován se zvuky jazyka?

Ot9: Vztah zvuku a mimojazykových skutečností

- Jakým způsobem je řeč závislá na fyziologických vlastnostech člověka a na enviromentálních a sociálních faktorech?

CONSONANTS (PULMONIC)

	Bilabial	Labiodental	Dental	Alveolar	Postalveolar	Retroflex	Palatal	Velar	Uvular	Pharyngeal	Glottal
Plosive	p b			t d		ʈ ɖ	c ɟ	k ɡ	q ɢ		ʔ
Nasal	m	ɱ		n		ɳ	ɲ	ŋ	ɴ		
Trill	ʙ			r					ʀ		
Tap or Flap		ⱱ		ɾ		ɽ					
Fricative	ɸ β	f v	θ ð	s z	ʃ ʒ	ʂ ʐ	ç ʝ	x ɣ	χ ʁ	ħ ʕ	h ɦ
Lateral fricative				ɬ ɮ							
Approximant		ʋ		ɹ		ɻ	j	ɰ			
Lateral approximant				l		ɭ	ʎ	ʟ			

Symbols to the right in a cell are voiced, to the left are voiceless. Shaded areas denote articulations judged impossible.

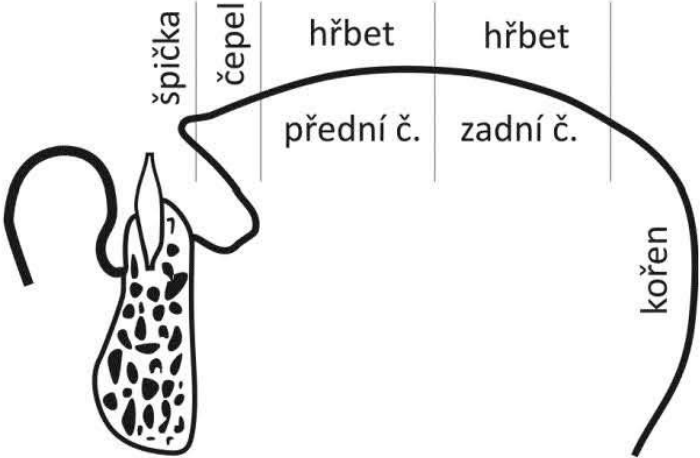
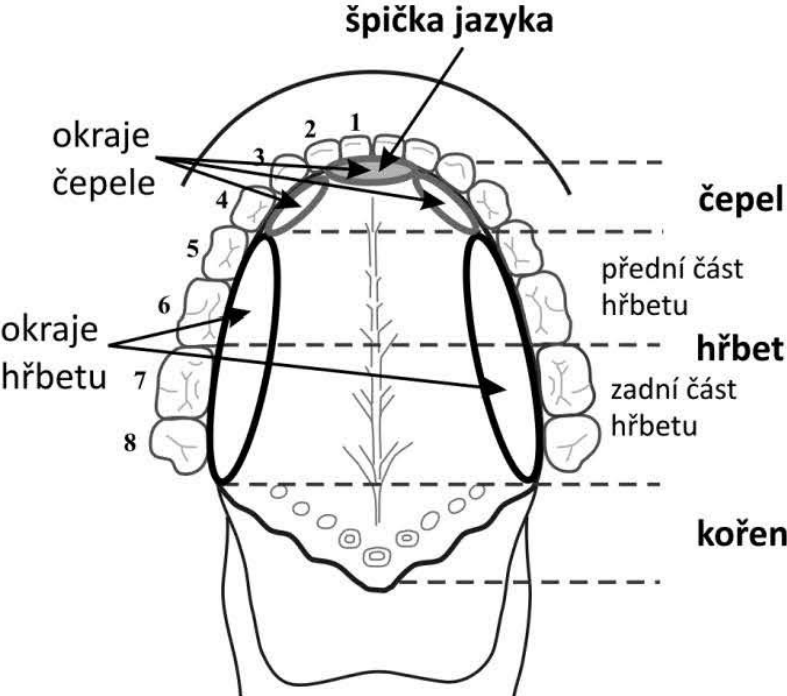
consonants
(pulmonic)

	LABIAL		CORONAL				DORSAL				RADICAL		LARYNGEAL
	Bilabial	Labio-dental	Dental	Alveolar	Palato-alveolar	Retroflex	Alveolo-palatal	Palatal	Velar	Uvular	Pharyngeal	Epi-glottal	Glottal
Nasal	m	ɱ	n		ɳ	ɲ	ɳ	ŋ	ɴ				
Plosive	p b		t d		ɖ ɗ	c ɟ	k g	q ɢ					ʔ
Fricative	ɸ β	f v	θ ð	s z	ʃ ʒ	ʂ ʐ	ç ʝ	x ɣ	χ ʁ	ħ ʕ	ħ ʕ	h ɦ	
Approximant		ʋ	ɹ		ɻ	j	ɰ						
Tap, flap		ɹ̥	ɾ		ɽ								
Trill	ʙ		r						ʀ		ʀ		
Lateral fricative			ɬ ɮ		ɮ̥	ɮ̥	ɮ̥	ɮ̥					
Lateral approximant			l		ɭ	ɭ	ɭ	ɭ					
Lateral flap			ɭ		ɭ̥	ɭ̥	ɭ̥	ɭ̥					

Where symbols appear in pairs, the one to the right represents a modally voiced consonant, except for murmured ɦ.
 Shaded areas denote articulations judged to be impossible. Light grey letters are unofficial extensions of the IPA.

Table 2.1. Terminology summarizing the place of articulatory gestures

"PLACE OF ARTICULATION"	ARTICULATORY TARGET REGION	MOVING ARTICULATOR	SYMBOL EXAMPLES
1. Bilabial	Labial	Lower lip	p b m
2. Labiodental	Dental	Lower lip	ɸ ɸ̣ ɸ̥ ɸ̧
3. Linguo-labial	Labial	Tongue blade	ɸ̣ ɸ̥ ɸ̧
4. Interdental	Dental	Tongue blade	ɸ̣ ɸ̥ ɸ̧
5. Apical dental	Dental	Tongue tip	ɸ̣ ɸ̥ ɸ̧
6. (Laminal) denti-alveolar	Dental and alveolar	Tongue blade	ɸ̣ ɸ̥ ɸ̧
7. Apical alveolar	Alveolar	Tongue tip	ɸ̣ ɸ̥ ɸ̧
8. Laminal alveolar	Alveolar	Tongue blade	ɸ̣ ɸ̥ ɸ̧
9. Apical retroflex	Post-alveolar	Tongue tip	ɸ̣ ɸ̥ ɸ̧
10. (Laminal) palato-alveolar	Post-alveolar	Tongue blade	ɸ̣ ɸ̥ ɸ̧
11. Sub-apical (retroflex)	Palatal	Tongue underblade	ɸ̣ ɸ̥ ɸ̧
12. Palatal	Palatal	Front of tongue	c ɸ̣ ɸ̥
13. Velar	Velar	Back of tongue	k ɸ̣ ɸ̥
14. Uvular	Uvular	Back of tongue	q ɸ̣ ɸ̥
15. Pharyngeal	Pharyngeal	Root of tongue	ħ ɸ̣
16. Epiglottal	Epiglottal	Epiglottis	ʕ ɸ̣ ɸ̥
17. Glottal	Glottal	Vocal folds	ʔ

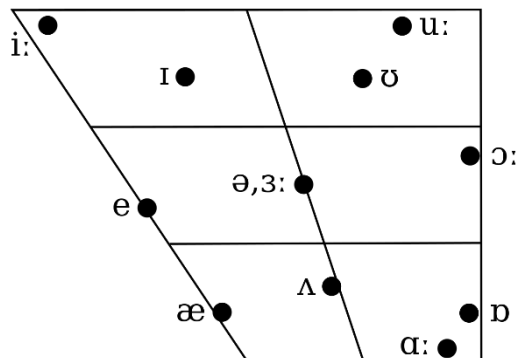

DIACRITICS Diacritics may be placed above a symbol with a descender, e.g. $\underset{\circ}{\underset{\circ}{\text{ŋ}}}$

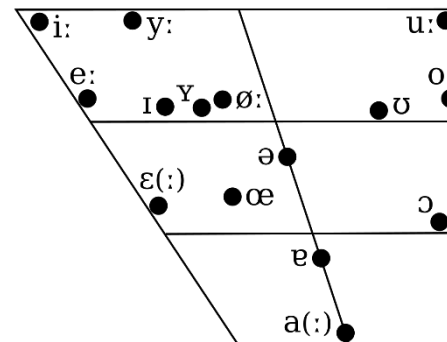
\circ Voiceless	$\underset{\circ}{\text{n}} \quad \underset{\circ}{\text{d}}$.. Breathy voiced	$\underset{\cdot\cdot}{\text{b}} \quad \underset{\cdot\cdot}{\text{a}}$	$\underset{\square}{\text{t}} \quad \underset{\square}{\text{d}}$ Dental	
\checkmark Voiced	$\underset{\checkmark}{\text{s}} \quad \underset{\checkmark}{\text{t}}$	\sim Creaky voiced	$\underset{\sim}{\text{b}} \quad \underset{\sim}{\text{a}}$	$\underset{\sqcup}{\text{t}} \quad \underset{\sqcup}{\text{d}}$ Apical	
h Aspirated	$\text{t}^{\text{h}} \quad \text{d}^{\text{h}}$	\sim Linguolabial	$\underset{\sim}{\text{t}} \quad \underset{\sim}{\text{d}}$	$\underset{\square}{\text{t}} \quad \underset{\square}{\text{d}}$ Laminal	
, More rounded	$\underset{\text{,}}{\text{ɔ}}$	w Labialized	$\text{t}^{\text{w}} \quad \text{d}^{\text{w}}$	\sim Nasalized	$\underset{\sim}{\text{ẽ}}$
c Less rounded	$\underset{\text{c}}{\text{ɔ}}$	j Palatalized	$\text{t}^{\text{j}} \quad \text{d}^{\text{j}}$	n Nasal release	d^{n}
+ Advanced	$\underset{\text{+}}{\text{u}}$	ɣ Velarized	$\text{t}^{\text{ɣ}} \quad \text{d}^{\text{ɣ}}$	l Lateral release	d^{l}
- Retracted	$\underset{\text{-}}{\text{e}}$	ɣ Pharyngealized	$\text{t}^{\text{ɣ}} \quad \text{d}^{\text{ɣ}}$	̣ No audible release	$\text{d}^{\text{̣}}$
̣ Centralized	$\underset{\text{̣}}{\text{e}}$	\sim Velarized or pharyngealized	ɫ		
x Mid-centralized	$\underset{\text{x}}{\text{e}}$	̣ Raised	$\underset{\text{̣}}{\text{e}} \quad (\underset{\text{̣}}{\text{ɹ}} = \text{voiced alveolar fricative})$		
̣ Syllabic	$\underset{\text{̣}}{\text{n}}$	̣ Lowered	$\underset{\text{̣}}{\text{e}} \quad (\underset{\text{̣}}{\text{β}} = \text{voiced bilabial approximant})$		
̣ Non-syllabic	$\underset{\text{̣}}{\text{e}}$	̣ Advanced Tongue Root	$\underset{\text{̣}}{\text{e}}$		
̣ Rhoticity	$\underset{\text{̣}}{\text{ə}} \quad \underset{\text{̣}}{\text{a}}$	̣ Retracted Tongue Root	$\underset{\text{̣}}{\text{e}}$		

Clicks		Voiced implosives		Ejectives	
⦿	Bilabial	ɓ	Bilabial	ʼ	Examples:
	Dental	ɗ	Dental/alveolar	pʼ	Bilabial
!	(Post)alveolar	ɟ	Palatal	tʼ	Dental/alveolar
≠	Palatoalveolar	ɡ	Velar	kʼ	Velar
	Alveolar lateral	ɠ	Uvular	sʼ	Alveolar fricative

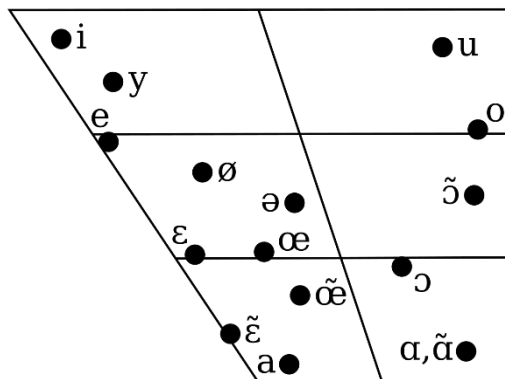
britská angličtina

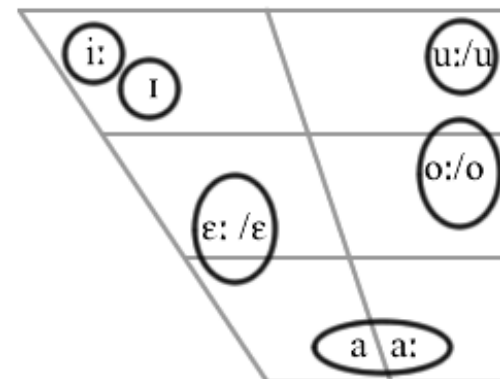
němčina

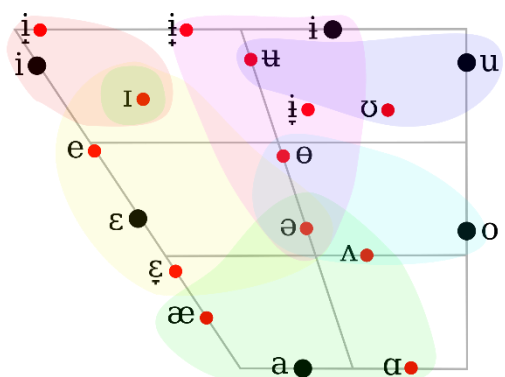
francouzština

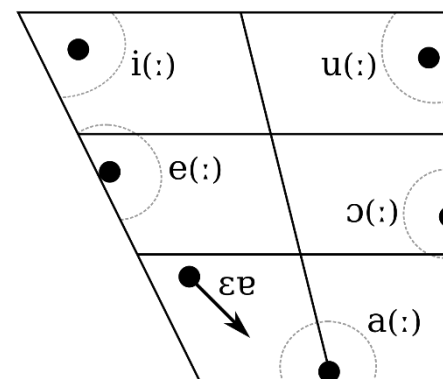
čeština

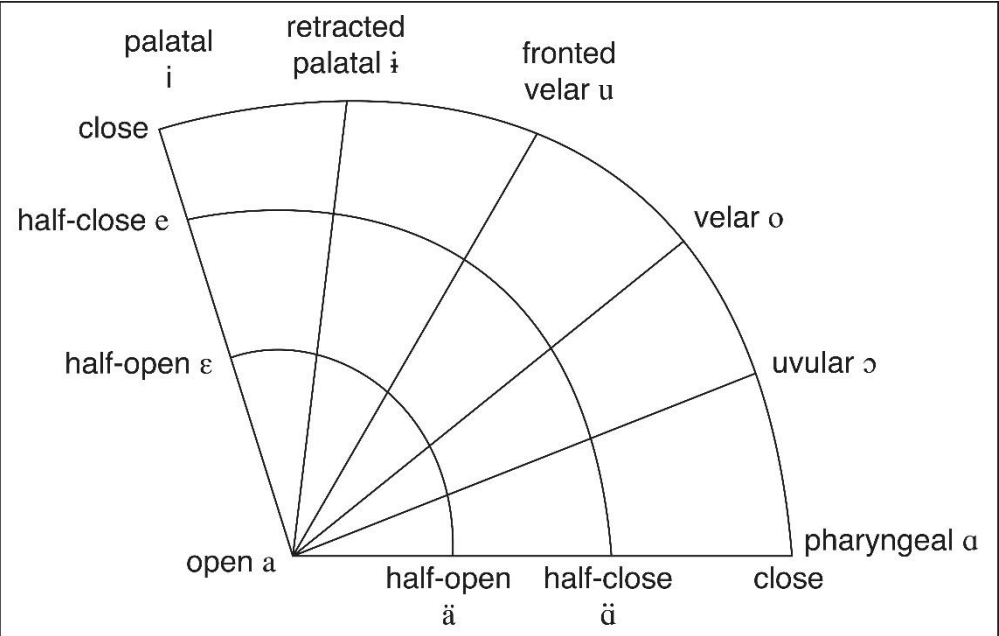
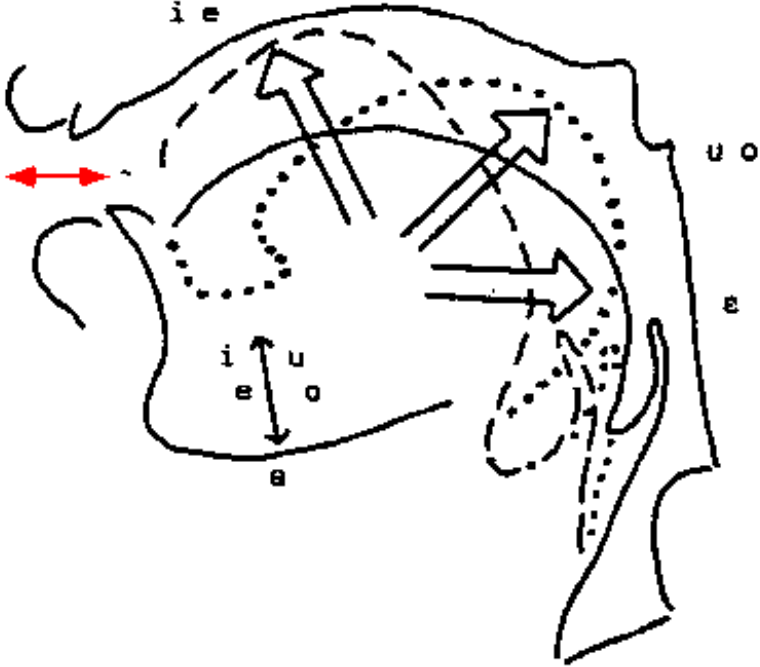
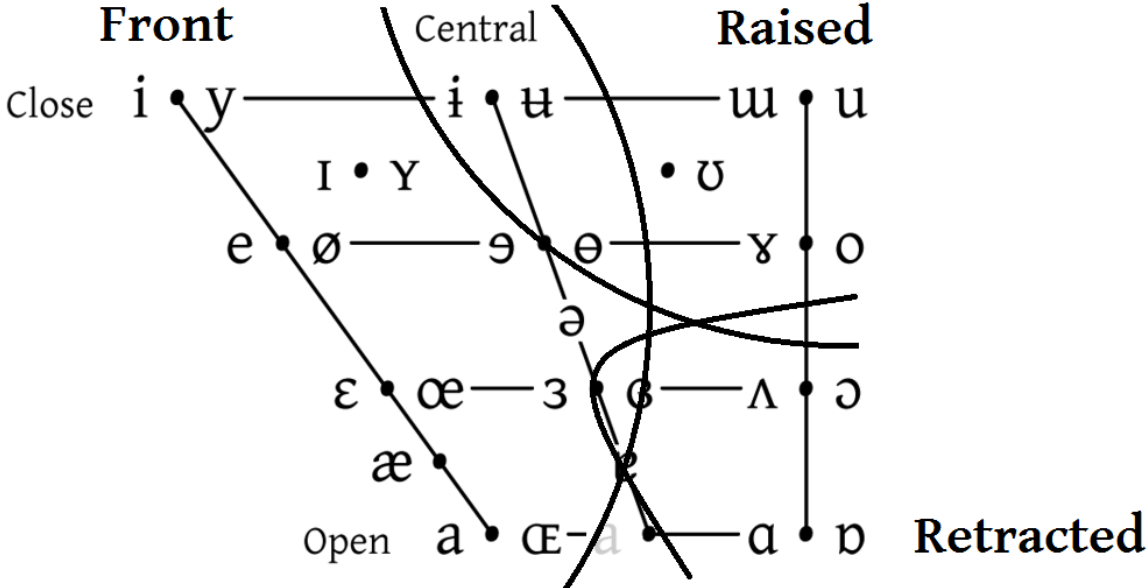

ruština

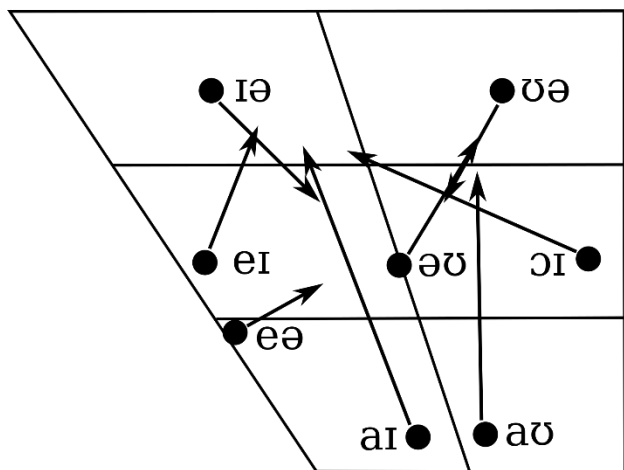

slovenština

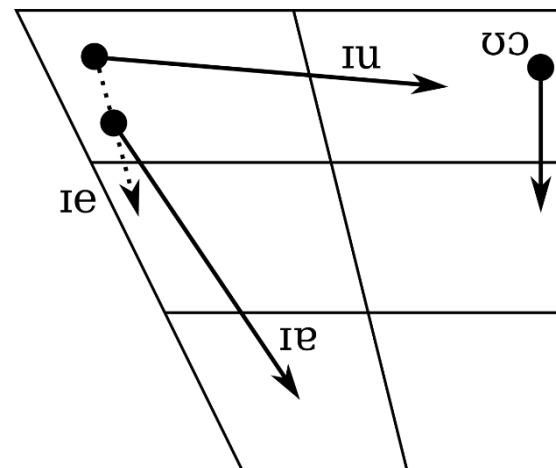

britská angličtina (klesavé)

[ɪə] – [ɪ̞ə] – [ɪ̠ə] – [ɪ̠̞ə]

slovenština (stoupavé)

[ɪe] – [ɪ̞e] – [ɪ̠e] – [ɪ̠̞e] – [je]

některé dlouhé vokály jsou spíše diftongy (transkripce může klamat)

angličtina: *beat* [bi:t] → spíše [bɪjt]

cool [k^hu:l] → spíše [k^huwl]

tradiční
transkripce

I	ʊ	Iə	ʊə	i:	u:
e	ʌ	eə	ɔ:	eɪ	ɔɪ
æ	ɒ	ɜ:	ɑ:	aɪ	aʊ

revidovaná
transkripce

I	θ	I:	θ:	Ij	ɥw
ɛ	ʌ	ɛ:	o:	ɛj	oj
a	ɔ	ə:	ɑ:	ɑj	aw

<https://www.youtube.com/watch?v=gtnlGH055TA&t=3s>